

МЯРКА 1.4. ЛЕСОВЪДСТВО, ЗАЛЕСЯВАНЕ НА ЗЕМЕДЕЛСКИ ЗЕМИ, ИНВЕСТИЦИИ В ГОРСКИ СТОПАНСТВА, ПРЕРАБОТКА И МАРКЕТИНГ НА ГОРСКИ ПРОДУКТИ

Обосновка

Принос на мярката към общите цели на Програмата

Горският сектор в България традиционно е тясно свързан с развитието на селскостопанския и земеделския сектор.

Горските земи в България покриват 3,91 милиона хектара или 34% от територията на страната и в много случаи осигуряват дохода и заетостта на селското население, суровини за дървопреработвателната промишленост и дърва за огрев, а заедно с това имат основни функции при защитата на околната среда като задържането и освобождаването на вода за земеделските и населените райони, предпазването от ерозия, защитата на биологичното разнообразие, производството на кислород и осигуряването на отдых и други социални дейности, както и производството на значителни количества горски продукти, различни от дървесината и териториална основа за лова и дивечовъдството.

Поради горните причини правителството е отдало основен приоритет на реструктурирането на горския сектор, осъществяването на реституцията на горските земи на частни собственици и общини и на приватизацията на всички търговски дейности, свързани с лесовъдството, които първоначално са били в изключителните компетенции на Националното управление по горите.

Основните проблеми при подобряването на сектора са свързани с трудности при управлението на горския фонд, поради ограничените налични ресурси за лесовъдни мероприятия, ниското ниво на защита от пожари и други бедствия и влошеното състояние на горските пътища.

Наскоро приватизираният сектор на търговския добив на дървесина, извличането на дървесина, преработването и търговията с нея, е наследил трудно икономическо положение, което понастоящем възпрепятства възможностите му да постигне дългосрочна устойчивост, като по този начин поставя сериозна пречка пред развитието на горите в планинските и земеделските райони.

Мярката включва инвестиции в рамките на съществуващия горски фонд и на изоставените земеделски райони, като цели горите в България да изиграят многофункционалната си роля, в съответствие с обществените очаквания.

Връзка с други мерки

Тази мярка е свързана със следните други мерки в рамките на САПАРД:

- управление на водните ресурси;
- подобряване на професионалното обучение;
- развитие на селскостопански дейности, целящи опазване на околната среда;
- техническа помощ.

Връзки с други национални и международни програми и проекти:

- Резолюцията от Страсбург;
- Резолюцията от Хелзинки;
- Резолюцията от Лисабон;
- Рамсарската конвенция;
- Конвенцията за биологичното разнообразие;
- Конвенцията за промяната на климата;
- Конвенцията за борбата със сушата и процесите на засушаване;
- Конвенцията за съхраняването на международното културно и природно наследство.

Цели

Основните цели на мярката са както следва:

- Подобряване условията за устойчиво икономическо и екологично стопанисване на горите, особено при общините и частния сектор, като се стимулира залесяването на изоставени земеделски земи и допълващите странични горски дейности, което ще допринесе за ефективното развитие на изостаналите и планинските райони в страната.
- Ускоряване и засилване на ползването, поддръжката и подобряването на дървостоя, включително добива, извличането на дървесина до временните складове, преработването и маркетинга на едрата дървесина, с което ще се помогне на собствениците и на специализираните горски фирми да постигнат сами устойчива поддръжка на производствения процес.

Описание на избираемите за подпомагане дейности

1. Извършване на отгледни сечи в гори на възраст по-малко от двадесет години, за които не се предвижда производство на реализуема едра дървесина.
2. Строеж на второстепенни (свързващи) горски пътища.
3. Подобряване на горски пътища.
4. Създаване на горски култури от бързорастящи видове на изоставени земеделски и ерозирани земи с турнус на сеч до 15 години.
5. Отгледни (поддържащи) мероприятия за новозасадени насаждения, за да се осигури правилния им растеж и да се улесни защитата от вредители, болести и пожари.
6. Залесяване на изоставени земеделски и ерозирани земи.
7. Залесявания във високостъблени и издънкови гори с ниска плътност.
8. Превръщане на стари и непродуктивни издънкови насаждения във високостъблени.
9. Създаване на горско-плодни култури и/или култури с висока стойност на дървесината.
10. Технологични инвестиции в горски разсадници.
11. Оборудване; инструменти; софтуер; уреди и технологии за залесяване и за сеч; кастрене; спускане на трупите по дървени платформи (спускове) или извозване/извличане с въжени линии, трактори и/или животинска тяга; белене и товарене на облата дървесина на камиони; полеви инвентар и машини (преси, дробилки) за обработка/използване на отпадъчните продукти от добива (клони, кори и листа), за улесняване на транспорта им, за нарязване и пресоване (при първична обработка); изграждане на заслони, навеси, складове за машини и дървесина.

Допустими разходи

Допустимите инвестиции са посочени по-горе и в наредбата за прилагане на мярката.

Инвестиционните разходи ще се считат допустими за подкрепа ако отговарят на условията на Чл.4, Секция Б от Многогодишното финансово споразумение (МФС) между Европейската Комисия от страна на Европейската общност и Република България, сключено на 18.12.2000 г. (публ. ДВ бр. 17/23.02.2001г.);

За да е допустим за подкрепа един проект, всички разходи за услуги, работа, машини, доставки и оборудване, трябва да са с произход от страните членки на ЕС или страните, посочени в чл.14 (2.7), Секция А на МФС. Ако е

необходимо, крайните бенефициенти трябва да са в състояние да докажат това в договорите за доставки или услуги, използвайки приемливи доказателствени средства;

Само разходи, изплатени от Агенцията след датата на Решение на Комисията относно поверяване на финансовото управление на Агенция САПАРД или датата определена в това решение, могат да бъдат считани за допустими за подкрепа от Общността.

Критерии за избираемост на проекти

- Инвестициите трябва да са направени в гори или земи собственост на юридически или физически лица, манастири, джамии, училища или общини.
- Инвестициите в рамките на горския фонд трябва да съответстват на одобрен и влязъл в сила лесоустройствен план¹⁰ или да са предварително одобрени от компетентното местно държавно лесничейство и Дирекцията на Природен парк (за земите в природните паркове), по местонахождение на имота.
- Кандидатстването за финансиране от един кандидат, не трябва да бъде за площи под 1 хектар.
- Организации на собственици на гори, горски и земеделски земи, учредени с цел съвместното им стопанисване, могат да кандидатстват само ако тяхната обща площ е над 5 хектара.
- За мероприятие номер 10, кандидатът трябва да подготви бизнес-план и финансовото му положение не трябва да показва задължения, които са повече от 60% от общата сума на активите. Кандидатите трябва впоследствие да назначат в разсадника не по-малко от 5 и не повече от 15 работника.
- За мероприятие номер 11, кандидатстващите фирми/предприятия трябва да покажат финансово положение, при което задълженията по търговската дейност не са повече от 60% от общата сума на активите. Индексът на превишението на брутната печалба, към края на реализацията на проекта, изчислен чрез формулата:

$$\text{ИПБП} = \frac{\text{Приходи от продажби} - \text{Производствени разходи}}{\text{Приходи от продажби}}$$

трябва да бъде поне 0,1. Кандидатите, трябва впоследствие да наемат на постоянен договор не по-малко от 10 и не повече от 50 човека.

- За дейности, които не са включени в одобрените и влезли в сила лесоустройствени проекти, планове или програми, се изисква копие от положително решение по оценка на въздействие върху околната среда на проекта, издадено от Министерство на околната среда и водите, съответно от регионалната инспекция по околната среда и водите, при спазване на изискванията на Закона за опазване на околната среда.
- Не се подпомагат проекти с отрицателно въздействие върху околната среда.

¹⁰ Всички български гори имат свой лесоустройствен проект, подновяван на всеки 10 години. Проектите осигуряват необходимата информация за ползването от горите, основано на научни принципи, а също така и екологични данни, необходими за лесокултурната практика, включително и годността на земята.

Документи за кандидатстване

Кандидатът следва да представи молба за кандидатстване, придружена от следните документи:

- Бизнес план ;
- Техническа документация, включваща необходимите разрешения от съответните власти, а за строителните инвестиции по дейности 10 и 11 и разрешение за строеж съгласно Закона за устройство на територията;
- Копие от положително решение по оценка на въздействие върху околната среда на проекта, издадено от Министерство на околната среда и водите, съответно от регионалната инспекция по околната среда и водите, при спазване на изискванията на Закона за опазване на околната среда.
- Становище, издадено от Изпълнителната агенция по почвени ресурси към министъра на земеделието и горите, потвърждаващо засоляване или замърсяване на почвата – за проекти насочени към разрешаване на проблеми, свързани със засолени и замърсени земи.
- Писмо одобрение от Държавното лесничейство (ДЛ), потвърждаващо съответствието между инвестиционният проект и одобрените и влезли в сила лесоустройствени проекти планове или програми ;
- Предварителен договор за продажба на поне 50% от продукцията (за дейност №10);
- Копие от нотариалния акт за собственост на горите или земята, договор за наем или други документи, доказващи собственост или правото на ползване на горите или земята;
- -Удостоверение от компетентните власти за регистрация като собственици или ползватели на гори или земи;
- Удостоверение за липсата на просрочени задължения, издадено от териториалните данъчни служби;
- Документи, доказващи едно от следните условия: наличие на необходимите за проекта собствени средства; отпускане или намерение за отпускане на кредит от банка или друга финансова институция;
- Свидетелство за съдимост, за физическите лица и за лицата, представляващи юридическото лице;

Освен изброените по-горе документи, търговците трябва да приложат и копие от съдебната регистрация, удостоверение за актуално състояние и удостоверение за данъчна регистрация.

Кандидатите, водещи счетоводството си по Закона за счетоводството, трябва да приложат годишен счетоводен баланс и счетоводен баланс за последния отчетен период, предхождащ датата на кандидатстване.

За случаите, когато кандидатства община, следва да се представят още:

- Заверено Копие от плана за развитие на съответната община, в частта, отнасяща се за горите;
- Решение на общинския съвет за одобрение на проекта;
- Копие от общинския бюджет с предвиденото финансиране за проекта.

Национален план за развитие на земеделието и селските райони

Критерии за оценка на инвестиции (максимум 100 точки)

Критерий	Оценка	
	Да	не
1. Местоположение в територията на община, на която горите и земите от горския фонд съставляват повече от 50% от цялата територия на общината.	35	0
2. Местоположение в “ изостанал селски район”.	25	0
3. Местоположение в район с проблеми със засоляване и промишлено замърсяване на почвата	25	0
4. Членство в организации на собственици на гори	15	0
Обща оценка	100	0

Критериите за оценка ще се прилагат от началото на прилагането на мярката, съгласно наличния годишен бюджет за всички избираеми проекти.

Тръжна процедура

Правилата за прилагане на тръжна процедура са според секция А, чл. 14(2.6) на “Многогодишно Финансово Споразумение”(ДВ №17/23.02.2001г.) и ще се прилагат за дейности № 2, 3 и 6.

Бенефициенти

Бенефициенти по тази мярка могат да бъдат:

1. физически или юридически лица и общини , собственици на гори и земи от горския фонд, както и собственици и ползватели (по договори със срок не по-кратък от 10 години) на изоставени земеделски земи с площ не по-малка от 1 хектар.
2. търговски дружества с не повече от 25% държавно участие и еднолични търговци, регистрирани в публичен регистър от Националното управление по горите по реда на Закона за горите, както и кооперации с предмет на дейност в областта на дърводобива или лесовъдните дейности.
3. организации на собственици на гори с обща площ повече от 5 ха, учредени с цел съвместното им стопанисване като кооперация, събирателно дружество или дружество с ограничена отговорност, контролирани от собствениците на горите.

Географско покритие

Цялата територия на страната.

С приоритет ще се ползват:

- общини, в които горските земи, класифицирани според българското законодателство като “Горски фонд”, са повече от 50% от общата територия на общината (според Приложение 2);
- изостанали селски райони (според Приложение 1 А в НПРЗСР);
- зони, подложени на засоляване или промишлено замърсяване на почвата потвърдено със становище на Изпълнителната агенция по почвени ресурси към министъра на земеделието и горите;
- членове на организации на собственици на гори.

Специфично национално законодателство

Основните закони, наредби, мерки в България са обобщени в **Приложение 1.**

Предвиждана публичност

Потенциалните бенефициенти ще бъдат информирани за мярката и за свързаните с нея условия за кандидатстване чрез:

- Държавен вестник;
- публични обяви в националните (включително в телевизионни предавания) и в местните медии;
- разпространяването на информационни брошури;
- семинари, събрания и срещи;

Финансови условия

Сумарният обществен разход (национален плюс този на ЕС) може да достигне до 50% от общия одобрен разход за инвестицията, а финансовото участие от страна на бенефициентите трябва да бъде най-малко 50% от общия одобрен разход (с изключение на инфраструктурните инвестиции посочени по-долу).

За инфраструктурни проекти по дейности № 2 и 3, както и по дейност № 6 (когато общината извършва залесяване на изоставена земеделска и/или ерозирана земя общинска собственост, с некомерсиални цели и в публичен интерес), с инвестиции, които не генерират значителен нетен приход¹¹, процентът на публично участие, т.е. общите публични разходи (национални, общински и от страна на ЕС), ще бъдат до 100% от общата одобрена инвестиция. В тези случаи участието на ЕС може да достигне 75% от общия одобрен разход.

За мероприятия 6 и 9 (когато дейностите се извършват върху изоставени земеделски земи и насажденията са приспособени към местните условия и допринасят за опазването на околната среда), в допълнение на разходите за залесяване, ще се отпуска годишна премия в размер на 30 Евро на хектар залесена площ, за покриване на разходите по поддръжка, за период максимум до 5 години. Тази финансова помощ не се отнася за публичния сектор. (Регламент на ЕС 2759/99, Чл. 7, т. 3).

Максималният размер на общите одобрени инвестиционни разходи за един проект е левовата равностойност на 200 000 Евро.

Минималният размер на общите инвестиционни разходи за един проект е левовата равностойност на 1 300 Евро.

Кандидатът може да бъде подпомаган до пет пъти, до достигане на максималния размер на избираемите инвестиционни разходи за проект. Бенефициентите могат да кандидатстват за подпомагане отново само след завършване на плащанията по предходния проект.

Общите одобрени инвестиционни разходи не могат да надхвърлят левовата равностойност на 200 000 Евро.

Разходите за вознаграждения на архитекти, инженери и консултанти, правни услуги, разходи за технико-икономическа оценка и анализи, придобиване на лицензи и патенти, за подготовка (включително оценка на въздействие върху околната среда) и /или изпълнение (включително строителен надзор) на проекта, пряко свързани с мярката ще бъдат възстановявани в размер до 12% от общите допустими разходи по проекта. Разходите за изготвяне на бизнес план, като част от общите разходи, ще бъдат възстановявани до 5% от общите допустими разходи по проекта. Тези разходи ще бъдат възстановявани след изпълнение на целия проект, и

¹¹ За целта на този документ и според писмо 14984/25.06.2001г. на ЕК, за значителен нетен приход ще се счита този приход, при който нетната настояща стойност на генерираните от обекта приходи минус оперативните разходи е по-голяма от 25% от направените по проекта инвестиционни разходи. Оперативните разходи включват поддръжката на обекта, без амортизационните отчисления и капиталовите разходи.

Национален план за развитие на земеделието и селските райони

няма да бъдат възстановявани частично или изцяло в случай, че проектът не е завършен в съответствие с подписаният с Агенция САПАРД договор.

Прилагаша институция

Тази мярка ще се прилага от Агенция САПАРД, а проектите ще се изпълняват от бенефициентите. Технически функции ще се делегират на Националното Управление по Горите (НУГ).

Показатели за мониторинг и оценка на резултатите¹²

Физически показатели и прогнозни резултати

1. Гори с отгледни сечи	ха	43 350
2. Построени нови свързващи горски пътища	км.	1 510
3. Подобрени съществуващи горски пътища	км.	5 100
4. Създадени култури от бързорастящи видове	ха	24 500
5. Отгледани култури	ха	3 850
6. Залесени изоставени земи с производствени цели	ха	9 300
7. Залесени гори с ниска плътност	ха	2 900
8. Издънкови насаждения, превърнати във високостъблени	ха	1 500
9. Горскоплодни култури_ и/или култури с висока стойност на дървесината	ха	6 600
10. Подобрени горски разсадници	ха	150
11. Подобрени горски /фирми	бр.	90

Показатели за следене на дейностите

1. Частни/общински гори с извършени отгледни сечи (изчислени на база 5-20 годишни насаждения в реституираните 90 000 ха гори);	%	48,1
2. Увеличение на горските пътища (изчислени на база необходимостта 8 800 км нови горски пътища да покриват минималните държавните стандарти)	%	17,1
3. Подобрени съществуващи горски пътища (изчислени на база съществуващи горски пътища – 8 800 км, в реституирани земи);	%	57,9
4. За дейности № 4, 6 и 9 - Създадени нови култури (изчислени на база годишно засадени 16 600 ха преди реституцията);	%	243,3
5. За дейност №5 - Подобрени приоритетни насаждения (повече от 5 годишни) изчислени на база реституираните 30 000 ха;	%	12,8
6. За дейност №7 - Залесени частни/общински гори с ниска плътност (изчислени на база 50 000 ха реституирани гори нуждаещи се от обогатяване);	%	5,8
7. За дейност № 8 - Частни/общински издънкови гори, трансформирани във високостъблени (изчислени на база необходимостта от трансформиране на 100 000 ха реституирани издънкови гори);	%	1,5
8. За дейност № 10 - Качествено и количествено подобрени разсадникови площи (изчислени на база актуалното производство на посадъчен материал - 1 000 000 бр. от разсадник);	%	30
9. За дейност № 11:		
- Увеличение на производството на дървесина	м ³	220 000
- Увеличение в усвояването на отпадъчните продукти от производството на дървесина.	т.	10 000

Показатели за влияние

- Брой създадени работни места (общо за седемгодишния период на програмата);	бр.	7 384
- Увеличена производителност на сектора на добив на дървесина (изчислена на база актуално наличните 250 бр. трактори).	%	54

¹² Всички индикатори са планирани въз основа на секторния анализ.

НОРМАТИВНА БАЗА

Приемането на **Закона за възстановяването на собствеността върху горите и земите от горския фонд** (ДВ, бр. 110/1997 г., последно изменение ДВ, бр. 49/1999 г.) и **Закона за горите** (ДВ, бр. 125/1997 г.) са довели до положителни промени в управлението, поддръжката и ползването на горите. Мероприятията по залесяването са станали приоритет на правителството от гледна точка на подобряването и стабилизацията на горите, ограничаването на ерозията на почвите и защитата на най-ценните от генетична гледна точка горски видове.

Законът за горите (последно изменение ДВ, бр.26/1999 г.) регулира отношенията свързани със собствеността, управлението, ползването и защитата на горите в Република България. Със Закона за горите се създава **Национален фонд "Българска гора"** (ДВ, бр. 70/1998 г.). Той трябва да осигурява финансова подкрепа:

- За собствениците, борещи се срещу ерозията;
- За собствениците - с цел залесяване на изоставени райони;
- За осигуряването на химикали и оборудване за защита на горите;
- За ловните и риболовните мероприятия в държавния горски фонд;
- За строежа и придобиването на дълготрайни активи от Националната горска администрация и нейните тела и пр.

Наредба № 25 от 26.10.1999 г. (ДВ, бр. 95 от 1999 г.) осигурява условията, начините и реда за прилагането на растителнозащитни препарати и средства в горите на Р. България.

Наредба № 17 от 01.07.1998 г. за лицензиране на физическите и юридически лица за упражняване на частна лесовъдна практика (ДВ, бр. 80/1998) осигурява условията и процедурите за издаване, регистриране, подновяване и унищожаване на лицензите за частна лесовъдна практика за всички гори и земи, собственост на Националния горски фонд.

Наредба №32 от 17.12.1998 г. за оценка на гори и на земите в горския фонд (ДВ, 3/1999 г.) установява условията и процедурите за оценка на горските имоти.

Инструкция № 36 на Министъра на земеделието и горите (ДВ, бр.98/2001) за условията и реда за ползването и продажбата на дървесина от горите чрез търг, конкурс и преговори с потенциален ползвател.

Инструкция №3 от 04.02.2000 г. за условията и реда за възлагане на лесокултурни дейности в горите и земите от горския фонд, (ДВ, 17/2000 г.) осигурява условията и процедурите за възлагане чрез търгове, конкурси и преговори с потенциални купувачи, изпълняващи лесокултурни дейности.

Закон за опазване на природата (ДВ, бр. 47/1967, последно изменение ДВ бр. 133/98) определя регулираното използване, подобрене и възстановяване на почва, водни ресурси, въздух, минерални ресурси, крайбрежни площи, флора и фауна, околна среда и др.

Закон за опазване на околната среда (ДВ. бр.86/1991г., последни изм. и допълн. ДВ бр.26/20.03.2001)

Наредба № 4 от 07.07.1998 г. за оценка на въздействието върху околната среда (ДВ бр.84/98г. изм.и доп. ДВ бр. 68/2001г.).

Закон за обществените поръчки (ДВ, бр.56/22.06.1999 г.) цели подобряване условията на реализация на бюджета и публичните финансови източници чрез регламентиране на прозрачност и ефективен контрол върху разходите, предоставяйки справедливи и безпристрастни условия за конкуренция и икономическо развитие.

Закон за националната стандартизация (ДВ, бр. 55/1999 г.) регламентира изготвянето и одобряването на национални стандарти, участието на всички заинтересовани страни, въвеждане на европейски и други международни стандарти.

Наредба №1 за фитосанитарен контрол (ДВ, бр.82/27.05.98 г., допълнен ДВ, бр.91/99 г.)регламентира контрола върху внос/износ, транзитно преминаване, производство и движение на растения и растителни продукти на територията на България. Наредбата съответства на Директива 77/93/ЕЕС от 21.12.76 г. за въвеждане на защитни мерки срещу внасянето на вредни организми от растения и растителни продукти в страните членки.

Наредба №17 за залесяване и инвентаризация на Горски култури (ДВ, бр. 67/15. 08. 2000г.)

Наредба № 5 за горската селекция и семепроизводство (ДВ, бр. 11/06. 02. 2001г.)

Законодателство в процес на подготовка

Наредба за предпазване на горите от пожари, която ще въведе Регламенти 2158/92, 1179/93, 804/94, 308/97 и ще бъде приет през 2001г.

Наредба за производство и търговия на горски репродуктивни материали, регистрация на производители и търговци, контрол, която ще въведе Директиви , 99/105.

Приложение 2

Списък на общините с горска площ надвишаваща 50% от територията им

Област	Община
БЛАГОЕВГРАД	Банско Белица Гоце Делчев Гърмен Кресна Петрич Разлог Сандански Сатовча Симитли Струмяни Якоруда
БУРГАС	Малко Търново Несебър Приморско Руен Созопол Царево
ВАРНА	Бяла Долни Чифлик Дългопол
ВЕЛИКО ТЪРНОВО	Елена
ВИДИН	Белоградчик Чупрене
ГАБРОВО	Трявна
КЪРДЖАЛИ	Ардино Джебел Кирково Черноочене
КЮСТЕНДИЛ	Невестино Рила
ЛОВЕЧ	Тетевен
ПАЗАРДЖИК	Батак Брацигово Белово Велинград Панагюрище Пещера Ракитово
ПЕРНИК	Трън
ПЛОВДИВ	Кричим Лъки

Национален план за развитие на земеделието и селските райони

СЛИВЕН	Котел Твърдица
СМОЛЯН	Баните Борино Девин Доспат Златоград Мадан Неделино Рудозем Чепеларе
СОФИЯ – ОБЛАСТ	Етрополе Ихтиман Копривщица Костенец Пирдоп Самоков Своге Чавдар
СТАРА ЗАГОРА	Гурково Мъглиж Павел Баня
ХАСКОВО	Ивайловград Маджарово